

Nr 151.

Godkänd av första kammaren den 27 maj 1915.

Godkänd av andra kammaren den 27 maj 1915.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hästhållningen för officerare vid armén.

(Statsutskottets utlåtande nr 100.)

Till Konungen.

I en till riksdagen avlåten proposition av den 6 april 1915 (nr 150) har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* att, med ändring av vad härutinnan blivit genom 1914 års härordning bestämt, besluta, att efter genomförd härordning skola finnas:

vid vart och ett av härens *infanteriregementen* 1 tjänstehäst och 28 kronan tillhöriga stambästar;

vid vart och ett av *Livgardet till häst*, *Livregementets dragoner*, *Livregementets husarer*, *Smålands husarregemente*, *Kronprinsens husarregemente* och *Norrlands dragonregemente* 27 tjänstehästar och 649 kronan tillhöriga stambästar, vid vardera av *Skånska husar- och dragonregementena* 45 tjänstehästar och 1,148 kronan tillhöriga stambästar samt vid *Norrbottens kavallerikår* 12 tjänstehästar och 252 kronan tillhöriga stambästar;

vid vart och ett av *Svea*, *Göta*, *Upplands* och *Smålands artilleriregementen* 6 tjänstehästar och 446 kronan tillhöriga stambästar, vid *Vendes artilleriregemente* 7 tjänstehästar och 543 kronan tillhöriga stambästar, vid *Norrlands artilleriregemente* 6 tjänstehästar och 486 kronan tillhöriga stambästar, vid *Gottlands artillerikår* 1 tjänstehäst och 86 kronan tillhöriga

stamhästar, vid *Bodens artilleriregemente* 1 tjänstehäst och 71 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Positionsartilleriregementet* 1 tjänstehäst och 184 kronan tillhöriga stamhästar samt vid *Karlsborgs artillerikår* 62 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *artilleriets fabriker och tygstater* 1 för fälttygmästaren avsedd tjänstehäst;

vid *fortifikationen och ingenjörtrupperna* 231 stamhästar;

vid *träng- och sjukvårdstrupperna* för översten 1 tjänstehäst och 1 kronan tillhörig stamhäst samt vid varje trängkår 55 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *intendenturkåren och intendenturtrupperna* 1 kronan tillhörig stamhäst vid vart och ett av de fyra förplägnadskompanierna;

vid *generalitetsstaten* 12 tjänstehästar och 26 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *generalstaben* 55 tjänstehästar och 41 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *artilleristaben* 1 tjänstehäst och 1 kronan tillhörig stamhäst, båda avsedda för chefen för staben;

vid *kommendantsstaten* 3 tjänstehästar och 4 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *undervisningsverken* 4 tjänstehästar och 6 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *remonteringsstyrelsen* 1 tjänstehäst, avsedd för chefen; samt

vid var och en av härens sex *arméfördelningsstabers* 5 kronan tillhöriga stamhästar;

dels besluta, att staten skall, mot nedsättning av lönetillägget för tjänstehäst till 250 kronor om året och mot indragning av furageersättningen, övertaga anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörja tjänstehästs skötsel, under villkor att hästen icke må av ägaren avyttras med mindre vederbörande myndighet, som har att godkänna densamma, lämnat sitt medgivande till försäljningen;

dels ock medgiva, att generalstabens stalletablissemang i Stockholm må, därest överenskommelse därom kan med generalstabens officerare träffas, för statsverkets räkning inlösas för ett belopp, motsvarande vad som återstår oguldet å det samma officerare för etablisse-

mangets uppförande beviljade statslån, ävensom att av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar må tagas i anspråk, vad som för ifrågasvarande ändamål kan komma att erfordras.

Härjämte har i en inom riksdagen väckt motion hemställt,

a) att riksdagen, med ändring av vad härutinnan blivit vid 1914 års härordning bestämt, måtte bifalla, att den till officerare med vederlikar utgående tjänstehästersättningen indrages, samt att varje officer med vederlike, som för sin tjänst skall vara beriden, av kronan erhåller tjänstehäst;

b) att generaler och överstar göras beridna å vardera två tjänstehästar samt övriga befattningshavare vardera å en tjänstehäst;

c) att efter härordningens genomförande skall finnas vid vart och ett av härens infanteriregementen 29 kronan tillhöriga hästar;

vid vart och ett av Livgardet till häst, Livregementets dragoner, Livregementets husarer, Smålands husarregemente, Kronprinsens husarregemente och Norrlands dragonregemente 663 kronan tillhöriga hästar, vid vardera av Skånska husar- och dragonregementena 1,180 kronan tillhöriga hästar samt vid Norrbottens kavallerikår 258 kronan tillhöriga hästar;

vid vart och ett av Svea, Göta, Upplands och Smålands artilleriregementen 447 kronan tillhöriga hästar, vid Vendes artilleriregemente 544 kronan tillhöriga hästar, vid Norrlands artilleriregemente 487 kronan tillhöriga hästar, vid Gottlands artillerikår 86 kronan tillhöriga hästar, vid Bodens artilleriregemente 72 kronan tillhöriga hästar, vid Positionsartilleriregementet 185 kronan tillhöriga hästar samt vid Karlsborgs artillerikår 62 kronan tillhöriga hästar; vid artilleriets fabriker och tygstater 1 kronan tillhörig för fälttygmästaren avsedd tjänstehäst;

vid fortifikationen och ingenjörtrupperna 231 kronan tillhöriga hästar;

vid träng- och sjukvårdstrupperna för översten 2 kronan tillhöriga hästar samt vid varje trängkår 55 kronan tillhöriga hästar;

vid generalitetsstaten 38 kronan tillhöriga hästar; vid generalstaben 83 kronan tillhöriga hästar; vid artilleristaben 1 kronan tillhörig häst, avsedd för chefen för staben;

vid kommandantstaten 7 kronan tillhöriga hästar; vid undervisningsverken 6 kronan tillhöriga hästar; vid remonteringsstyrelsen 1 kronan tillhörig häst, avsedd för chefen; vid var och en av härens sex arméfördelningsstabes 5 kronan tillhöriga hästar; samt

d) medgiva, att generalstabens stalletablissemang i Stockholm må, därest överenskommelse därom kan med generalstabens officerare träffas, för statsverkets räkning inlösas för ett belopp, motsvarande vad som återstår oguldet å det samma officerare för etablissemangets uppförande beviljade statslån, ävensom att av fjärde huvudtitelns allmänna bespa-

ringar må tagas i anspråk, vad som för ifrågavarande ändamål kan komma att erfordras.

För närvarande äro ett stort antal officerare och civilmilitära personer vid armén, som i tjänsten skola vara beridna, skyldiga att hålla egna tjänstehästar. Ersättning för fullgörandet av denna skyldighet lämnas i form av lönetillägg för tjänstehästar och furageersättning. Lönetillägget, vilket är avsett att utgöra ersättning för officerns skyldighet att remontera, anskaffa sadelmundering och hästutredningspersedlar samt hålla stall och hästskötare m. m., utgår med 400 kronor om året och furageersättningen med en krona om dagen, allt för varje häst.

Emellertid har fråga uppkommit, att de enligt stat på egna tjänstehästar beridna officerare och civilmilitära personer skola göras beridna å kronans hästar samt till följd därav till dem nu utgående lönetillägg för tjänstehästar och furageersättning indragas.

Vid härordningspropositionens framläggande för 1914 års senare riksdag ansågs tidpunkten för fattande av definitivt beslut i denna fråga ännu icke vara inne. Enligt det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet för den 14 maj 1914 anförde chefen för lantförsvarsdepartementet, att de hittillsvarande egna tjänstehästarnas ersättande med stamhästar vore en åtgärd av genomgripande betydelse. Utom vad anginge regementskvartermästare och regementsadjutanter vid infanteriet och fästningsartilleriet kunde frågan icke anses vara i erforderlig grad utredd, särskilt beträffande stallutrymme. På grund härav ifrågasattes för det dåvarande ingen annan ändring i angiven riktning, än att regementskvartermästares och regementsadjutanter vid infanteriet och fästningsartilleriet egna tjänstehästar ersattes med stamhästar.

Riksdagen anmälde i sin skrivelse den 14 september 1914 i fråga om ordnandet av rikets försvarsväsende, att den vid övervägande av frågan om officerarnas egna tjänstehästar kommit till den uppfattningen, att det skulle vara för såväl staten som officerarna fördelaktigt, om kronan i större utsträckning än för närvarande vore fallet övertog remonterings- och underhållsskyldigheten. Riksdagen hade alltså intet att erinra mot, att, som Eders Kungl. Maj:t föreslagit, infanteriets regementskvartermästare och regementsadjutanter gjordes beridna å kronan tillhöriga stamhästar. Därjämte ansåge riksdagen, att såväl infanteriets som artilleriets och fortifikationens regementsofficerare med undantag av regements- och kårchefer, för vilka hästgottgörelse fortfarande syntes böra beräknas, borde göras beridna genom kronans försorg. Vad anginge generalitetets officerare ävensom kavalleriets regements- och kårchefer, borde desamma fortfarande äga skyldighet att mot gott-

görelse göra sig beridna å egna tjänstehästar. Samma förhållande borde ock äga rum i fråga om trängens överste och kårchefer, cheferna för vissa skolor, chefen för remonteringsstyrelsen m. fl. Beträffande det sätt, varpå övriga kavalleriofficerare samt officerarna vid generalstaben m. fl. staber borde för framtiden göras beridna, hade riksdagen funnit tillräcklig utredning för frågans slutgiltiga lösning icke för närvarande föreligga. Riksdagen ansåge sig därför böra hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i vad mån och enligt vilka grunder bemälda officerare måtte kunna göras beridna, förutom på en egen tjänstehäst, på kronan tillhöriga stamhästar, jämte de förslag, som av nämnda utredning föranleddes.

Sedan härefter frågan om hästhållningen för officerare vid armén blivit i hela sin vidd föremål för behandling av inom lantförvarsdepartementet tillkallade sakkunniga, har Eders Kungl. Maj:t nu framlagt förslag i ämnet.

Eders Kungl. Maj:t har därvid ansett det icke vara tillrådligt att helt och hållet övergiva systemet med egna tjänstehästar. Såsom huvudprinciper för frågans ordnande har angivits, att officerare och vederlikar, som böra vara beridna å två hästar, skola själva anskaffa en tjänstehäst och av staten tillhandahållas en stamhäst, samt att officerare och vederlikar, som böra vara beridna å allenast en häst, skola utom i särskilda undantagsfall få denna häst ställd till sitt förfogande av staten.

Vidare har den grundsatsen uppställts, att för varje beriden officer och vederlike skall redan i fredstid finnas att tillgå det antal hästar, som kräves på grund av hans krigstjänstgöring.

I fråga om dessa grundsatser överensstämmer Eders Kungl. Maj:ts proposition med de sakkunnigas förslag, men förefinnes beträffande hästantalet för de olika officersgrupperna samt i fråga om tjänstehästarnas ersättning av stamhästar åtskilliga skiljaktigheter emellan de båda förslagen enligt vad närmare framgår av en vid propositionen fogad tablå (sid. 63—66). Slutsummorna i denna tablå, som även upptager hästantalet enligt 1914 års härordning, ställa sig sålunda:

	Antal tjänstehästar.	Antal stamhästar.	Summa.
Enligt 1914 års härordning	814	10,703	11,517
» Kungl. Maj:ts proposition	410	11,116	11,526
» de sakkunnigas förslag	354	11,144 *)	11,498 *)

*) Dessa siffror böra minskas med 31, enär de sakkunniga, i olikhet mot vad i tablåen angivits, avsett allenast en häst för överstelöjtnanter och majorer vid fältartilleriregementena.

Skiljaktigheterna mellan Eders Kungl. Maj:ts proposition och de sakkunnigas förslag i fråga om hästantalet äro, närmare angivet, följande.

Vid kavalleriet skulle enligt propositionen samtliga officerare göras beridna en var å två hästar, därav en egen tjänstehäst. I de sakkunnigas förslag har undantag gjorts för fänrikar, för vilka endast beräknats en stamhäst per man. De sakkunniga hava i följd härav upptagit 21 tjänstehästar mindre vid kavalleriet än Eders Kungl. Maj:t.

Vad artilleriet beträffar, har Eders Kungl. Maj:t upptagit 2 hästar för chefen för Bodens artilleriregemente, men de sakkunniga endast 1. Eders Kungl. Maj:t har vidare ansett, att fältartilleriets samtliga regements-officerare enligt de ovan omnämnda huvudprinciperna för hästhållningen böra vara beridna å en egen tjänstehäst och en stamhäst. De sakkunniga hava däremot avsett, att fältartilleriets överstelöjtnanter och majorer skulle vara beridna på allenast en häst var.

Skiljaktigheter emellan Eders Kungl. Maj:ts och de sakkunnigas förslag beträffande hästantalet förekomma slutligen i följande avseenden: Eders Kungl. Maj:t har i motsats mot de sakkunniga ansett, att cheferna för de fyra intendenturkompanierna ävensom fälttygmästaren borde vara beridna. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle såväl chefen för artilleristaben som chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan vara beridna på två hästar, men enligt de sakkunnigas på en häst. Vidare har Eders Kungl. Maj:t för chefen för remonteringsstyrelsen upptagit allenast en häst, men de sakkunniga två.

En genomgripande förändring av det nuvarande hästskötaresystemet föreslås i Eders Kungl. Maj:ts proposition, då däri avses, att staten skulle övertaga skötseln av samtliga officershästar. Enligt vad departementschefen anført, skulle detta föranleda en del ökade utgifter för staten, varom emellertid tillräcklig utredning ännu icke föreligger, och saknar riksdagen därför anledning att närmare ingå på denna fråga.

I samband därmed att staten övertager officershästarnas skötsel, skulle enligt propositionen föreskrift meddelas därom, att tjänstehäst icke får av ägaren avyttras utan medgivande av den myndighet, som har att godkänna hästen.

Vidare skulle enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag staten övertaga anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning. I följd härav skulle det för tjänstehäst utgående lönetillägget, som hädanefter endast skulle utgöra ersättning för remontering, nedsättas till 250 kronor om året och furageersättningen indragas.

Eders Kungl. Maj:ts förslag beträffande officerarnas hästar har icke ansetts medföra något ökat behov av stallutrymme vid de särskilda truppförbanden utöver det enligt 1914 års härordning beräknade. För beredande av erforderligt stallutrymme i Stockholm åt hästar, vilka tillhörde eller vore ställda till förfogande för personal, som icke tjänstgjorde vid truppförband, har Eders Kungl. Maj:t föreslagit, att generalstabens stalletablissemang skulle mot lösen enligt i propositionen angiven beräkning till statsverket inlösas och därefter utvidgas för en beräknad kostnad av 32,000 kronor. För täckande av denna sistnämnda utgift har Eders Kungl. Maj:t avsett att framdeles av riksdagen begära särskilt anslag i samband med äskande av medel till de av den nya härordningen föranledda byggnadsarbetena vid armén.

Vidare har det för erhållande av stallplats för hästar, tillhörande officerare utom huvudstaden, vilka ej vore placerade å truppförband, ansetts nödvändigt att utvidga dels stallarna vid ettdera av livgrenadjärregementenas etablissemang i Linköping, dels ock stallutrymmet vid Jämtlands fältjägarregementes etablissemang i Östersund för en beräknad kostnad av sammanlagt 20,800 kronor. Denna kostnad är avsedd att bestridas av de medel, som för beredande av ökat stallutrymme vid infanteriet äskats uti propositionen nr 117 av den 6 april 1915 angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén.

I ovannämnda motion har bland annat i fråga om hästarnas antal föreslagits vissa reduceringar utöver vad Eders Kungl. Maj:t och de sakkunniga i sådant hänseende angivit.

Vid granskning av det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna nya systemet för hästhållningen för officerare vid armén har riksdagen i fråga om de grundläggande principerna för detsamma icke funnit något att erinra.

För kavalleriets fänrikar har riksdagen ansett att två hästar per man böra upptagas, dock såsom stamhästar i stället för, såsom i Eders Kungl. Maj:ts förslag förutsättes, en tjänstehäst och en stamhäst.

I fråga om artilleriet, som enligt 1914 års härordningsbeslut skulle bliva jämförelsevis väl tillgodosett med hästar, har riksdagen ansett sig böra godkänna de jämkningar i Eders Kungl. Maj:ts proposition, som de sakkunnigas förslag innebär. Sålunda torde för chefen för Bodens artilleriregemente, vilken icke synes behöva vara i samma grad beriden som övriga regementschefer vid artilleriet, upptagas allenast en häst, vilken riksdagen upptagit såsom egen tjänstehäst; och synes vidare för fältartilleriets överstelöjtnanter och majorer böra avses en stamhäst för var och en i stället för en egen tjänstehäst och en stamhäst enligt propositionen.

I avseende å de övriga skiljaktigheter beträffande hästantalet, som förefinnas emellan propositionen och de sakkunnigas förslag, har riksdagen i likhet med de sakkunniga icke upptagit hästar för intendenturkåren och intendenturtrupperna samt ansett att såväl chefen för artilleristaben som chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan böra vara beridna på allenast en häst. Däremot har riksdagen i överensstämmelse med vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit beräknat en häst för den å artilleriets fabriker och tygstater uppförde fälttygmästaren och upptagit allenast en häst för chefen för remonteringsstyrelsen.

Enligt riksdagens ovan gjorda uttalanden skulle hästantalet vid armén bliva 11,488, därav 356 egna tjänstehästar och 11,132 stamhästar.

Vad Eders Kungl. Maj:t i övrigt i förevarande proposition föreslagit har icke föranlett någon erinran från riksdagens sida.

På grund av det anförda har riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 150 och ovannämnda motion

dels med ändring av vad härutinnan blivit genom 1914 års härordning bestämt, beslutat, att efter genomförd härordning skola finnas: vid vart och ett av härens *infanteriregementen* 1 tjänstehäst och 28 kronan tillhöriga stamhästar;

vid vart och ett av *Livgardet till häst*, *Livregementets dragoner*, *Livregementets husarer*, *Smålands husarregemente*, *Kronprinsens husarregemente* och *Norrlands dragonregemente* 25 tjänstehästar och 651 kronan tillhöriga stamhästar, vid vardera av *Skånska husar- och dragonregementena* 41 tjänstehästar och 1,152 kronan tillhöriga stamhästar samt vid *Norbottens kavallerikår* 11 tjänstehästar och 253 kronan tillhöriga stamhästar;

vid vart och ett av *Svea*, *Göta*, *Upplands* och *Smålands artilleriregementen* 1 tjänstehäst och 446 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Vendes artilleriregemente* 1 tjänstehäst och 543 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Norrlands artilleriregemente* 1 tjänstehäst och 486 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Gottlands artillerikår* 1 tjänstehäst och 86 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Bodens artilleriregemente* 1 tjänstehäst och 70 kronan tillhöriga stamhästar, vid *Positionsartilleriregementet* 1 tjänstehäst och 184 kronan tillhöriga stamhästar samt vid *Karlsborgs artillerikår* 62 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *artilleriets fabriker och tygstater* 1 för fälttygmästaren avsedd tjänstehäst;

vid *fortifikationerna och ingenjörtrupperna* 231 stamhästar;

vid *träng- och sjukvårdstrupperna* för översten 1 tjänstehäst och 1 kronan tillhörig stamhäst samt vid varje trängkår 55 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *generalitetsstaten* 12 tjänstehästar och 26 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *generalstaben* 55 tjänstehästar och 41 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *artilleristaben* 1 kronan tillhörig stamhäst, avsedd för chefen för staben;

vid *kommendantsstaten* 3 tjänstehästar och 4 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *undervisningsverken* 3 tjänstehästar och 6 kronan tillhöriga stamhästar;

vid *remonteringsstyrelsen* 1 tjänstehäst, avsedd för chefen; samt

vid var och en av härens sex *arméfördelningsstab* 5 kronan tillhöriga stamhästar;

dels beslutat, att staten skall, mot nedsättning av lönetillägget för tjänstehäst till 250 kronor om året och mot indragning av furageersättningen, övertaga anskaffning och underhåll av tjänstehästs mundering samt tillhandahållande in natura av stallrum, furage, vatten, ljus, veterinärvård och skoning för dylik häst ävensom ombesörja tjänstehästs skötsel, under villkor att hästen icke må av ägaren avyttras med mindre vederbörande myndighet, som har att godkänna densamma, lämnat sitt medgivande till försäljningen;

dels ock medgivit, att generalstabens stalletablissemang i Stockholm må, därest överenskommelse därom kan med generalstabens officerare träffas, för statsverkets räkning inlösas för ett belopp, motsvarande vad som återstår oguldet å det samma officerare för etablissemangets uppförande beviljade statslån, ävensom att av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar må tagas i anspråk, vad som för ifrågasvarande ändamål kan komma att erfordras.

Stockholm den 27 maj 1915.

Med undersätlig vörndnad.